

Сумський державний педагогічний університет
імені А. С. Макаренка
Навчально-науковий інститут історії, права та міжнародних відносин
Кафедра історії України

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач аспірантури і докторантури

И. Чистякова

Ірина ЧИСТЯКОВА

« 03 » вересня 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
АСИСТЕНТСЬКА ПРАКТИКА

Галузь знань: 03 Гуманітарні науки

Спеціальність: 032 Історія та археологія

Рівень вищої освіти: третій (освітньо-науковий)

Ступінь: освітньо-науковий (PhD)

Кваліфікація: доктор філософії (PhD) зі спеціальності

032 Історія та археологія

Мова навчання українська

Погоджено науковою радою Сумського
державного педагогічного університету
імені А. С. Макаренка

« 03 » вересня 2025 р.

Голова

Віталій Олександрович

Суми – 2025

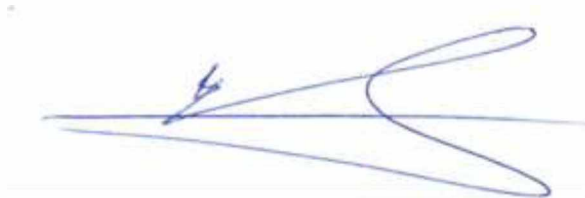
Розробник:

Кудінов Дмитро Валерійович – доктор історичних наук, професор, професор кафедри історії України

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри історії України

Протокол № 1 від «28 серпня» 2025 р.

Завідувач кафедри історії України
кандидат історичних наук, доцент

В'ячеслав ОЛІЦЬКИЙ

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Аспірантура (доктор філософії)	Обов’язкова
		Рік підготовки:
		2-й
Семестр		
3-й		
Лекції		
—		
Практична робота		
90 год.		
Самостійна робота		
—		
Вид контролю: залік		
Загальна кількість годин – 90		

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Асистентська практика здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти спеціальності **032 Історія та археологія** є компонентом їх практичної професійної підготовки до науково-педагогічної діяльності в закладі вищої освіти. Організація та проведення асистентської практики здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти регламентується

Положенням про асистентську практику аспірантів Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (Протокол Вченої ради Університету № 9 від «27» березня 2023 р.) та Порядком підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), який затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261.

Метою асистентської практики є підготовка до педагогічної роботи в закладі вищої освіти через набуття практичних навичок і досвіду викладацької діяльності, необхідних для викладання дисципліни за профілем отриманої спеціальності в закладах вищої освіти після отримання освітньо- наукового рівня доктора філософії.

Завданнями практики є:

– оволодіння здобувачами вищої освіти основами науково-методичної та навчально-методичної роботи, різноманітними освітніми технологіями для проведення навчальних занять;

– ознайомлення аспірантів із різними формами та методами викладання педагогічних дисциплін, способами структурування і представлення навчального матеріалу, активізації навчальної діяльності, особливостями

професійної риторики, формами контролю та прийомами оцінювання освітньої діяльності у вищій школі;

- формування потреби в самовдосконаленні, підвищенні своєї кваліфікації;

- набуття здобувачами професійних якостей майбутнього викладача закладу вищої освіти та досвіду проведення всіх форм організації освітнього процесу і видів навчальних занять у ЗВО.

Відповідно до освітньо-наукової програми спеціальності 032 Історія та археологія за третім (освітньо-науковим) рівнем вищої освіти (доктор філософії) в аспірантів необхідно сформувати інтегральну, загальні та фахові компетентності:

ІК 1. Здатність до розв’язання комплексних проблем в галузі гуманітарних наук під час професійної або дослідницько-інноваційної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та професійної практики.

Навчальна дисципліна спрямована на формування таких визначених освітньо-професійною програмою **загальних компетентностей**:

ЗК 1. Здатність до оволодіння загальнонауковими компетентностями, спрямованими на формування системного наукового світогляду, загального культурного кругозору, здатність саморозвиватися і самовдосконалюватися протягом життя в контексті неперервної фахової підготовки, дотримання у фаховій діяльності норм професійної етики, принципів академічної доброчесності, міжкультурної толерантності, керування загальнолюдськими цінностями

ЗК 2. Здатність до абстрактного мислення, критичного аналізу та синтезу, оцінки сучасних наукових досягнень, генерування нових ідей при вирішенні дослідницьких і практичних завдань, володіння креативним способом мислення.

ЗК 5. Здатність працювати в міжнародному контексті, презентувати результати досліджень на всіх рівнях українською та однією з іноземних мов (англійською).

ЗК 6. Здатність застосовувати сучасні інформаційні технології, бази даних та інші електронні ресурси, спеціалізоване програмне забезпечення у науковій та навчальній діяльності, критично ставитись до отриманої інформації.

ЗК 7. Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у закладах вищої освіти, наукових установах, організаціях, використовувати сучасні методи і технології наукової комунікації державною та іноземною (англійською) мовами, володіти комунікативною культурою.

ЗК 8. Здатність до оволодіння загальнонауковими компетентностями, спрямованими на формування системного наукового світогляду, загального культурного кругозору, здатність саморозвиватися і самовдосконалюватися протягом життя в контексті неперервної фахової підготовки, дотримання у фаховій діяльності норм професійної етики, принципів академічної доброчесності, міжкультурної толерантності, керування загальнолюдськими цінностями.

Навчальна дисципліна спрямована на формування таких визначених освітньо-професійною програмою **спеціальних компетентностей**:

СК 3. Здатність аналізувати історичні явища з погляду фундаментальних історичних принципів і знань, класичних та новітніх дослідницьких підходів, а також на основі відповідних загальнонаукових методів.

СК 6. Здатність планувати й організовувати професійну та науково-інноваційну діяльність у галузі історії, зокрема в ситуаціях, що потребують нових стратегічних підходів.

СК 7. Здатність до історико-креативної діяльності в науково-інноваційній сфері.

СК 8. Здатність до викладацької діяльності в межах спеціальності «Історія та археологія».

2. Передумови для вивчення дисципліни

Для успішного здійснення асистентської практики передбачається інтеграція знань, умінь і навичок з таких дисциплін освітньо-професійної програми «Історія та археологія» третього рівня: «Академічна іноземна мова», «Теорія та методика викладання у вищій школі».

3. Результати навчання за дисципліною

Знання: періодизації та змісту історіографії всесвітньої історії та історіографії історії України Уміння: здатність до пошуку, обробки й аналізу інформації з різних джерел для узагальнення результатів Комунікації: вибудувати та обґрунтовувати власну презентацію на основі проведеного наукового дослідження	РН 1	Виділяти загальнонаукові (філософські) компетентності, спрямовані на формування системного наукового світогляду, професійної етики та загального культурного кругозору
Знання: історіософії, світоглядних відмінностей шкіл історії Уміння: здатність до пошуку, обробки й аналізу інформації з різних джерел для узагальнення результатів Комунікації: вибудувати та обґрунтовувати власну презентацію на основі проведеного наукового дослідження.	РН 2	Демонструвати системний науковий світогляд, уміння креативно мислити, формулювати висновки і розробляти рекомендації з використанням новітніх технологій у розв'язанні поставлених завдань
Знання: наукова ерудиція, спеціальні знання з всесвітньої історії, історії України, історіографії та спеціальних історичних дисциплін Уміння: навички історіописання, структурувати текст, виділяти об'єкт, предмет, мету та завдання дослідження	РН 4	Вміти готувати наукові тексти та доповіді, доступно, на високому науковому рівні доносити сучасні наукові знання та результати досліджень до професійної та непрофесійної спільноти

Знання: загальна психологія, соціальна психологія, андрогогіка Уміння: навички академічної комунікації, управління увагою, впливу на оточуючих, проактивної позиції	РН 5	Демонструвати лідерські якості, навички міжособистісної взаємодії, вміння працювати в команді дослідників, організовувати колективну роботу та керувати людьми, здібність ефективного спілкування на професійному та соціальному рівнях, володіння гнучкістю у прийнятті рішень
Знання: етика, гносеологія, філософія освіти, філософія науки Уміння: доброчесність, повага до особистості людини, риторична культура	РН 6	Дотримуватись етичних норм, враховувати авторське право та норми академічної доброчесності при проведенні наукових досліджень, презентації їх результатів та у науково-педагогічній діяльності
Знання: періодизації та змісту історіографії всесвітньої історії та історіографії історії України Уміння: використовувати історіографічний та джерелознавчий аналіз при ознайомленні з літературою Комунікація: можливість якісно презентувати відповідь та відстоювати власну думку від час відповіді	РН 15	Орієнтуватися в масиві наукової літератури з вітчизняної історії, систематизувати науковий матеріал, критично аналізувати історичні джерела та історичні праці

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Кількість балів	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
90–100	Аспірант глибоко й впевнено засвоїв весь матеріал, послідовно, логічно вірно його відтворює. Може пов'язати теоретичні та практичні сторони дисципліни, вільно відповідає на нестандартні запитання, показує знання монографічного матеріалу з питання, вірно обґрунтовує наукові поняття, володіє навичками виконання практичних завдань, виявляє вміння самостійно узагальнювати матеріал, не допускає при цьому помилки
82–89	Аспірант знає програмний матеріал, не допускаю суттєвих недоліків у відповіді, може вірно використовувати теоретичні положення й володіє навичками при виконанні практичних завдань
75–81	
64–74	Аспірант засвоїв лише основний матеріал, але погано орієнтується в окремих положеннях, припускається помилок або неточностей у формулюваннях, порушує логіку та послідовність у викладенні програмного матеріалу та має складнощі при виконанні практичних завдань
60–63	
35–59	Аспірант не володіє знаннями щодо значної частини програмного матеріалу, припускається суттєвих помилок, з великими труднощами виконує практичну роботу
1–34	

Результати педагогічної практики оцінюються за такими критеріями:

- прояв ініціативності, зацікавленості, креативності, самостійності, відповідальності в ході проходження практики;
- ступінь сформованості цілісного уявлення про педагогічну діяльність у закладі вищої освіти, про основні напрями вдосконалення навчального й виховного процесів;
- ступінь використання раніше отриманих психолого-педагогічних знань для вирішення конкретних педагогічних завдань;
- рівень оволодіння технологією розробки навчально-методичних матеріалів і проведення різних видів аудиторних і позааудиторних форм занять за програмами бакалаврату (магістратури);
- рівень умінь перетворення наукового знання на навчальний матеріал і впровадження результатів досліджень у освітній процес;
- рівень прояву та ступінь сформованості професійно-педагогічних умінь (організаторських, методичних, комунікативних, діагностичних, дослідницьких);
- ступінь сформованості умінь узагальнення матеріалів педагогічної практики, своєчасність і правильність підготовки звітної документації

5. Розподіл балів

Асистентська практика аспірантів оцінюється за всіма видами діяльності відповідно до розробленої системи балів, які підсумовуються і отриманий результат співвідноситься зі шкалою оцінювання національною та ECTS. За цим результатом виставляється залік

№	Вид діяльності	Кількість балів
1	Розробка індивідуального плану-графіку проходження педагогічної практики	0-10
2	Вивчення законодавчо-нормативної бази вищої освіти	
3	Знайомство з організацією навчально-методичного та виховного процесів у структурних підрозділах університету	
4	Вивчення авторських методик викладання дисциплін, що належать до предметного поля напряму підготовки аспіранта в ході відвідування навчальних занять провідних викладачів кафедри	
5	Педагогічне проектування навчально-методичних комплексів дисциплін відповідно до профілю підготовки	
6	Розробка змісту навчальних занять із дисципліни й обґрунтування вибору освітніх технологій	0-10
7	Підготовка необхідних для проведення занять дидактичних матеріалів відповідно до робочої програми навчальної дисципліни	
8	Розробка контрольних завдань (тестів) з метою формування фонду оціночних засобів для проміжної атестації студентів	
9	Самостійне проведення занять із навчальної дисципліни (2 лекції, 3-5 практичних занять) із використанням інноваційних освітніх технологій	0-50
10	Відвідування й аналіз занять, що проводяться аспірантами, аналіз і самооцінка результатів педагогічної діяльності	0-10
11	Індивідуальна робота зі студентами та магістрантами, керівництво науково-дослідною роботою студентів	0-20
12	Вивчення методик організації творчої навчальної діяльності студентів, відбір і складання творчих завдань із дисциплін напряму підготовки; організація і проведення олімпіад та конкурсів серед студентів	
13	Упровадження результатів наукових досліджень, отриманих аспірантом під час проведення дисертаційного дослідження, в освітній процес	
14	Надання допомоги кураторам в організації виховної роботи зі студентами	

15	Обґрунтування науково-методичних рекомендацій щодо вдосконалення навчального й виховного процесів на кафедрі у закладі вищої освіти	
Разом за всі види діяльності		0-100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	відмінно
82 - 89	B	добре
74 - 81	C	
64 - 73	D	задовільно
60 - 63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

6. Засоби діагностики та форми контролю

Засобами оцінювання та методами презентації результатів проходження асистентської практики є: залік, виконання індивідуального плану-графіку, звіт з асистентської практики аспіранта та звітні матеріали.

7. Програма асистентської практики

7.1. Етапи та зміст педагогічної практики

Етапи практики	Зміст педагогічної практики	
	Контактна робота з керівником практики, аудиторні заняття	Самостійна робота аспіранта
1	Інструктаж з охорони праці, техніки безпеки й пожежної безпеки за місцем проходження практики. Визначення видів педагогічної діяльності аспіранта на час проходження практики. Консультації з керівником педагогічної практики зі складання індивідуального плану-графіку проходження практики	Складання індивідуального плану-графіку проходження практики. Вивчення нормативної бази вищої освіти: Законів України «Про вищу освіту», «Про освіту», актуальних документів Міністерства освіти і науки України, що регламентують організацію освітнього процесу в закладі вищої освіти

2	Консультації з керівником педагогічної практики за вибором освітніх технологій для проведення занять і розробки методичного забезпечення, зокрема дистанційного навчання на платформі Moodle: - розробка 1 робочої навчальної програми з дисципліни, що закріплена за аспірантом-практикантом; - розробка 2 конспектів лекцій з дисциплін, що закріплені за аспірантом-практикантом; - розробка 3 конспектів практичних занять з дисциплін, що закріплені за аспірантом-практикантом; - розробка завдань із сучасної роботи з дисципліни, що закріплена за аспірантом-практикантом; - розробка завдань для поточного і підсумкового контролів	Вивчення документів основної освітньої програми. Вивчення та аналіз науково-методичних матеріалів щодо вдосконалення освітнього процесу у ЗВО й у конкретній предметній галузі. Аналіз і вибір методів, технологій навчання; вивчення дидактичних матеріалів. Розробка елементів методичного забезпечення для викладання дисципліни
3	Відвідування занять провідних викладачів кафедри (ЗВО); відвідування занять інших аспірантів (не менше 5 занять)	Аналіз методик проведення різних форм навчальних занять
4	Проведення занять у студентській групі відповідно до індивідуального плану проходження практики: - проведення 2 лекційних занять відповідно до розкладу з дисциплін, закріплених за аспірантом; - проведення 3 практичних занять відповідно до розкладу з дисциплін, закріплених за аспірантом; - проведення 1 консультації з дисциплін, закріплених за аспірантом; - самоаналіз (усний) проведення лекційних та практичних занять	Підготовка до проведення занять і самоаналіз результатів проведення навчальних занять
5	Індивідуальна робота зі студентами та магістрантами; надання допомоги кураторам в організації виховної роботи зі студентами	Вивчення методик організації творчої навчальної діяльності студентів, відбір і складання творчих завдань із дисциплін на пряму підготовки
6	Консультації з керівником педагогічної практики з підготовки звіту й захист результатів педагогічної практики	Підготовка звіту з педагогічної практики та його захист

7.2. Організація асистентської практики

Організатором асистентської практики є кафедра педагогіки. Базою для проходження асистентської практики здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти спеціальності 032 Історія та археологія є кафедра історії України Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка. Тривалість практики – 2 тижні у третьому семестрі у період, визначений індивідуальним планом аспіранта. На період проходження практики аспірант закріплюється за науковим керівником, який консультує практиканта і, надалі, готує відгук за результатами проходження практики. Контроль за виконанням асистентської практики здійснює гарант ОНП та науковий керівник аспіранта. Безпосереднє керівництво практикою науковим керівником передбачає:

- забезпечення чіткої організації, планування та обліку результатів практики;
- затвердження загального плану-графіку проведення практики;
- добір дисциплін для проведення асистентської практики;
- надання методичної допомоги в плануванні та організації навчальної взаємодії;
- контроль з роботою аспіранта, відвідуванням ним занять та виконанням інших видів робіт;
- підготовку відгуку про проходження практики.

Звіт про проходження практики, її результати оголошуються на засіданні кафедри разом із відгуком наукового керівника. Затверджений звіт та витяг з протоколу засідання кафедри передаються в аспірантуру та докторантуру. Документація зберігається в особовій справі аспіранта.

7.3. Форми і методи контролю асистентської практики

Поточний контроль за асистентською практикою аспіранта здійснює науковий керівник. Форма підсумкового контролю – залік. За підсумками проходження асистентської практики аспірант подає до аспірантури та докторантури звіт про проходження практики з відгуком наукового керівника щодо її результатів. Оцінку за педагогічну практику виставляє науковий керівник, її затверджують на засіданні кафедри.

8. Рекомендовані джерела інформації

1. Андрощук, І., Хомовський, В. (2019). Педагогічна практика як провідна форма підготовки майбутніх педагогів до професійної діяльності. *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Новітні напрями в галузі права та освіти». Новітні напрями в галузі права та освіти: матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції (12 квітня 2019 р.)*. Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», (сс. 96–99).

2. Гуляев, В. М., Коробочка, О. М. (укл.) (2016). Асистентська практика. методичні рекомендації для аспірантів. Дніпродзержинськ: ДДТУ.

3. Денищич, Т. А., Косарсва, Г. С. (2017). Педагогічна практика. зміст, організація, проблемні аспекти формування педагогічної майстерності. Миколаїв: Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили.

4. Кононенко, О.І. (2020). Методичні вказівки з проведення педагогічної (асистентської) практики для здобувачів освітньо-наукового рівня (доктор філософії) спеціальності 053 «Психологія». Одеса: ОНУ.

5. Кучерук, О. А., Башманівська, Л. А., Усатий, А. В., Шевцова, Л. С. (укл.) (2021). Асистентська педагогічна практика: методичні рекомендації. Житомир: Вид-во ЖДУ імені Івана Франка.

6. Іванова, Ю. М. (2014). Шляхи удосконалення педагогічної практики в науковій літературі. *Педагогічні науки*. Вип. 24, 34–41.

7. Сбруева, А. А. (ред.) (2019). Наскрізна педагогічна практика. навч.-метод. посіб. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка.

9. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

1. Навчальні аудиторії, які обладнані для проведення лекційних і семінарських занять.

2. Аудіовізуальні, технічні і комп'ютерні засоби навчання: комп'ютери, мультимедійний проектор, екран.